Om muntliga förhandlingar i prövningsnämnd

Av taxeringsinspektör Birger Wennberg

Förfarandet i prövningsnämnd är regelmässigt skriftligt men muntliga förhandlingar kan också äga rum. Här nedan kommer att lämnas en redogörelse för de viktigaste bestämmelserna om dessa förhandlingar.

Bestämmelserna om muntliga förhandlingar i PN återfinnas i 80—84 §§ i 1956 års taxeringsförordning. Redan tidigare fanns vissa möjligheter för de skattskyldiga att påkalla muntlig handläggning. I samband med 1943 års reform inom taxeringsväsendet infördes nämligen i 1928 års taxeringsförordning bestämmelser om att skattskyldig samt, om annan än denne besvärat sig även klaganden ägde vara tillstädes i PN vid handläggning av mål eller ärende, som angick den skattskyldige, och därvid utföra sin talan. Vidare kunde den skattskyldige — när omständigheterna föranledde därtill — kallas att muntligen höras inför nämnden, vid äventyr att mål eller ärende avgjordes på förhandenvarande skäl. (110 och 95 §§.)

Erfarenheterna av dessa muntliga handläggningar ansågos så goda att statsmakterna vid 1956 års reform icke blott ville behålla desamma utan även främja användningen därav. Givetvis måste emellertid förfarandet i övervägande antalet fall fortfarande vara skriftligt — icke minst av kostnads- och arbetstekniska skäl. Ett sådant förfarande är också i allmänhet tillfyllest. I vissa fall kan emellertid ett muntligt förfarande ge ett betydligt säkrare underlag för tvistefrågors bedömande än ett skriftligt sådant. Det måste också anses vara en rättssäkerhetsgaranti, att möjlighet finnes att kunna påkalla sådan handläggning. Den omvandling av prövningsnämnderna till renodlade besvärsinstanser som skett och tillkomsten av särskilda kanslier åt nämnderna skapar också naturliga förutsättningar för en ökad användning av muntliga förhandlingar.[1]

Bestämmelserna om muntliga förhandlingar enligt 1928 års TF voro mycket knapphändiga. Vid 1956 års reform har man sökt utforma bestämmelserna så, att prövningsnämnderna och inför dem agerande parter få vägledning i sådana procedurfrågor som normalt kan förväntas uppstå, t ex om offentlighet, protokollföring etc. Någon motsvarighet till rättegångsbalkens rika regelsystem har man emellertid icke ansett vara erforderligt.

Rätt att taga *initiativ* till muntlig förhandling äger var och en som uppträder som part, sålunda även taxeringsintendent. Att part gjort framställning om muntlig förhandling innebär emellertid ej att han har ovillkorlig rätt härtill. PN kan nämligen avvisa parten i det fall att nämnden anser att den muntliga förhandlingen uppenbarligen skulle vara utan gagn eller eljest framstår som opåkallad. Så lärer hittills också ha skett i något enstaka fall. I allmänhet torde emellertid begäran från skattskyldig om muntlig förhandling icke avslås av prövningsnämnderna.

[1] SOU 1955:51 s. 157.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-22 14:21:04

PN kan — för att få en tillfredsställande utredning till stånd i vissa mål — själv taga initiativ till muntlig förhandling. Ordföranden äger befogenhet att ensam avgöra om och när muntlig förhandling skall äga rum. Sådana beslut få ej överklagas.

Skulle PN finna att den skattskyldiges personliga närvaro är av vikt för målets handläggning kan vite föreläggas. Denna möjlighet har emellertid hittills använts blott i enstaka fall vid prövningsnämnderna, såvitt är bekant.

Någon allmän vittnesplikt finnes ej stadgad. Ej heller har man velat ge prövningsnämnderna möjlighet att — efter mönster av vissa sociala lagar — förordna om vittnesförhör vid domstol. Båda möjligheterna ha emellertid diskuterats. I stället ha prövningsnämnderna fått rätt att till förhandlingarna inkalla var och en som är uppgiftsskyldig enligt TF beträffande den taxering varom fråga är. Denne kan höras upplysningsvis, varvid vite kan användas för att förmå honom till inställelse. Möjligheten att inkalla uppgiftsskyldig synes emellertid hittills icke ha kommit till användning i annat än rena undantagsfall.

De muntliga förhandlingarna skola regelmässigt hållas inom stängda dörrar.[2] Sålunda bör utom nämnden och dess tjänstemän endast parterna — d v s taxeringsintendenten och den skattskyldige — samt övriga personer som kallats till förhandlingarna, ombud för eller biträde åt den skattskyldige och av parterna anmodad sakkunnig, äga rätt att närvara vid förhandlingen. Därutöver kan prövningsnämnden emellertid tillåta även annan person att närvara vid förhandlingen t ex någon som parten medtagit för att höras upplysningsvis. Den skattskyldige kan emellertid — om han så önskar — få förhandlingen förklarad offentlig.

Vid själva *förfarandet* har prövningsnämnderna fria händer. Förhandlingen kan få gestalt av huvudförhandling i rättegång men kan också komma att inskränkas till att avse en förfrågan angående någon viss punkt, som förefallit otillräckligt utredd.

Beträffande *protokollföringen* gäller att vad som förevarit vid förhandlingen skall upptagas i PN :s protokoll, dock att parts utveckling av talan endast i undantagsfall skall upptagas. Om den skattskyldige gör framställning härom skall PN förordna att uppteckning av uppgifter som vid förhandlingen lämnats angående dennes förhållanden ej skall vara tillgänglig för någon i vidare mån än som gäller i fråga om självdeklaration. Merendels torde ordförandena vid förhandlingarnas början underrätta den skattskyldige om de möjligheter som stå denne till buds att få förhandlingen offentligförklarad respektive att få uppteckningarna enligt ovan hemligstämplade.

Beträffande *ersättning* gäller att den som — efter kallelse av PN — inställt sig i annan egenskap än part eller ställföreträdare för part kan få ersättning för sin inställelse enligt bestämmelserna om ersättning av allmänna medel till vittnen. Om sådan ersättning beslutar PN. Ersättningen utbetalas av länsstyrelsen.[3]

[2] I den från 1 januari 1960 gällande Kammarrättsstadgan ha de muntliga förhandlingarna inför KR i princip gjorts offentliga! Part har emellertid fått möjlighet att — efter framställning härom — få förhandling inom lykta dörrar.

[3] Det muntliga förfarandet har behandlats i Hedborg, Björne, Walberg, Svensson: Taxeringshandbok och i Lundevall: Handbok i Taxeringsförfarandet.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-22 14:21:04